

EPISTOLA CCCXXII (855).

AD HUGONEM NOVITIUM, POSTEA BONÆ-VALLIS ABBATEM (856).

Laudat vitæ religiosæ propositum, præmunitque eum adversus tentationes, et ad constantiam ac perseverantiam excitat.

Charissimo in Christo filio HUGONI, novæ creaturæ in Christo, frater BERNARDUS Claræ-Vallis vocatus abbas, confortari in Domino.

1. Audita conversione tua, exultavimus et delectati sumus. Quidni gaudeant homines, unde latantur et angeli? jam celebris agitur dies, jam resonat in excelsis gratiarum actio, et vox laudis. Adolescens nobilis, delicatus, vicit malignum, sprevit mundum, corpus exposuit, propinquorum renuntiavit affectibus, paratos divitiarum laqueos transilivit, quia pennatum animal erat. Unde tibi hæc sapientia, fili? Neque enim tantam invenimus in senibus Babylonis. Ipsi sunt qui juxta Apostolum, imo contra, divites fieri volunt in hoc sæculo, ut incidant in tentationem et laqueum diaboli (1 Tim. vi. 9). Hugonis nostri sapientia non de terra est, sed de coelo. Confiteor tibi, Pater, quia abscondisti hæc a sapientibus, et parvulo revelasti. Tu quoque, fili, ne sis ingratus beneficio Redemptoris, sed pone animum puerilem, magis autem parvulus esto malitia, sed non sensu (1 Cor. xiv, 20). Non ætatem teneram ordinis asperitas terreat. Memento quod asperior carduus [al. cardo, male] pannum faciat leniorem, conversatio conscientiam. Aderit Christi suavitas, et propheta farinula pulmentum inestibile condietur (IV Reg. iv, 39-41). Si tentationum sentis aculeos, exaltatum in ligno serpentem æneum intueri; et suge non tam vulnera quam ubera Crucifixi. Ipse erit tibi in matrem, et tu eris ei in filium; nec pariter Crucifixum lædere aliquatenus poterunt clavi, quin per manus ejus et pedes ad tuos usque perveniant.

2. Sed inimici hominis domestici ejus (Michææ vii, 6). Ipsi sunt qui non te diligunt, sed gaudium suum ex te. Alioquin audiant a puero nostro: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem* (Joan. xiv, 28). « Si prostratus, » ait beatus Hieronymus, « jaceat in limine pater, si nudato sinu, quibus te lactavit, ubera mater ostendat, si parvulus a collo pendeat nepos; per calcatum transi patrem, per calcatam perge matrem, et siccis oculis ad vexillum crucis evola. Summum pietatis est genus, in hac parte pro Christo esse crudelem (Hieron. Epist. 1, ad Heliodorum). » Phreneticorum lacrymis ne movearis, qui te plangunt de gehennæ filio factum filium Dei. Heu! quænam miseris tam dira cupide (Virg. Æn. vi, 720)? quænam crudelis amor, quænam iniqua dilectio? Corruptunt bonos mores colloquia

(855) Alias epistola 351: quæ vero antea 322 erat, nunc 363. Scripta circa annum 1138.

(856) Bonæ-Vallis scilicet in diocesi Vesontionensi, cujus postea abbas iste Hugo piissimus, sancti Hugonis episcopi Gratianopolitani nepos, de quo

A mala (1 Cor. xv, 33). Propterea, quantum poteris, fili, confabulationes hospitem declinato, quæ, dum aurem implent, evacuant mentem. Disce orare Deum, disce levare cor cum manibus: disce oculos supplices in cælum erigere, et Patri misericordiarum miserabilem faciem representare in omni necessitate tua. Impium est sentire de Deo, quod continere possit super te viscera sua, et avertere aurem a singultu tuo vel clamore. De cætero spiritualium patrum consiliis, haud secus quam majestatis divinæ præceptis, acquiescendum in omnibus esse memento. Hoc fac, et vives: hoc fac, et veniet super te benedictio, ut pro singulis quæ reliquisti, centuplum recipias, etiam in præsentis vita. Nec vero credas spiritui suadenti nimis id festinatum, et in maturiorem ætatem differendum fuisse: ei potius crede qui dixit: *Bonum est homini, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius, levavit enim se supra se* (Thren. iii, 27, 28). Bene vale, studeto perseverantiæ, quæ sola coronatur.

300 EPISTOLA CCCXXIII (857).

AD INNOCENTIUM PAPAM.

Pro archiepiscopo Treverensi contra abbatem Sancti-Maximi (858).

1. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, domine, ac dilectionis circa nos, sicut frequenter experti sumus! et hunc superest ut experiamur adhuc in tempore opportuno. Absit autem ut aliquid petere audeamus, quod voluntati Dei, et honori tuo sentiamus esse contrarium! Quia ergo cor nostrum non reprehendit nos de minus rationabili vel honesta petitione, fiduciam habemus quod non revertentur ad nos vacuæ preces nostræ, præsertim quia patrem pro filio, et Innocentium pro innocente postulamus. Quam fideliter Treverensis archiepiscopus apostolicæ Sedis honorem, et quietem Romanæ Ecclesiæ ab adolescentia sua dilexerit, quam immobiliter et sollicitè in tempore tribulationis ei adhaerit, et, aliis in umbra sedentibus, pondus diei et æstus cum ea portaverit; quam constanter et intrepide verbum veritatis pro testimoniis ejus in conspectu regum locutus sit pro consortibus suis, non necesse habetis scribi a nobis; ipse enim certissime scitis. De cætero autem quod scimus loquimur, et quod vidimus testamur, si tamen testimonium nostrum accipitis, quam prudenter et provide res et possessiones Ecclesiæ eripuerit de manu filiorum alienorum, quam liberaliter et benigne bona sua semper in commune deduxerit, maxime autem circa domesticos fidei: quam diligenter et circumspectè integritatem fama suæ custodierit a labiis iniquis, et a lingua dolosa.

2. Quid ergo displicuit in eo Paternitati vestræ? Numquid quod ecclesiam illam beati Maximini de in Vitæ libro iv, n. 40.

(857) Epistola nova: quæ vero antea 323 erat, nunc 365. Scripta anno Christi 1139.

(858) Vide epistola 179, 180.

regia potestate extraxit, ut sacerdotali subiceret? **A** numquid quod hominem illum, qui, ut aiunt, prius dux quam miles, prius abbas quam monachus esse voluit, non suscepit? Si ergo hoc, vel aliquid aliud in eo displicuit, dignum tamen erat ut apud pium Patrem inveterata dilectio facile non periret, sed operiret gratia culpam, et hominem in paucis reprehensibilem, laudabilem in pluribus, multorum beneficiorum recordatio excusaret. Nunc autem, domine, exaltasti dexteram deprimentium eum. lætificasti omnes inimicos ejus. Mirabile siquidem est in oculis multorum, quo vitæ merito, qua opinione boni positus sit in regimine animarum homo qui accepit in vano animam suam. Quomodo namque poterit regere, qui regi non potuit? quomodo audebit præesse, qui subesse non didicit? vel obedientiam imperare subjectis, quam prælatis exhibere non novit? *Si quis domui suæ præesse nescit, dicit Magister Gentium, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit?* (1 Tim. iii, 5.) Denique, qualis pater, tales filii; qui matrem suam crudeliter eviscerant, ut haberent unde foverent schismata et dissensiones: de quorum tamen moribus et conversatione honestius est silere, quam aliquid loqui. Sed neque hoc ipsum diximus, ut judicemus de alienis servis, qui suo domino stant, aut cadunt: sed scimus, si istorum misera voluntas prævaluerit, quod dissoluti juvenes excutient jugum disciplinæ a cervicibus suis, ut ad similitudinem istorum possint circumire terram, et perambulare eam: quibus etiam, si affectus ad effectum non pertingat, hoc ipsum erit ad gloriam, quod repugnare poterint prælatis suis. Heu! quantum et qualium, qui de suis meritis apud vestram misericordiam confidunt, spes et fiducia movebitur de loco suo, si filium olim tam dilectum, a gremio vestro, et ab uberibus consolationis vestræ turbo repentinus excuserit!

3. Si quis ergo precibus nostris locus est apud Excellentiam tuam, beate Pater, suppliciter petimus, nos qui te potius, quam tua diligimus, ut in die bonorum **301** non repellas hominem qui permanet tecum in tentationibus tuis, ut aliquid apud te de jure illius depereat, qui a te crescere potius quam minui exspectabat. Alioquin, si præter spem omnium, et præter meritum hominis contigerit ut diripiant alieni labores ejus, ut ponantur adversus eum mala pro bonis, odium pro dilectione; ipse quidem, a quo non timebit, vulnus excipiet solus, sed multi in persecutione ejus dolebunt. Spiritus veritatis, qui a Patre procedit, doceat te dividere lucem

(859) Alias epistola 336: quæ vero antea 324 erat, nunc 382. Scripta anno Christi 1139.

(860) Hic est ille Robertus, qui B. Bernardo in Clara-Valle successit: imo, quem ipse Bernardus jam moribundus sibi successorem nominavit. Vide librum de viris illustribus Ordinis Cisterciensis dist. 2, cap 23; Meyer. libro Annalium Flandr. et Manripuez in Annalibus. Dunas vocant Belgæ maritimi

a tenebris in omni opere tuo, ut scias reprobare malum et eligere bonum.

EPISTOLA CCCXXIV (859).

AD ROBERTUM ABBATEM DE DUNIS (860).

Absentiæ mutæ solamen suggerit, nempe animorum conjunctionem, imo et corporum, quandoque futuram.

Fratri et amico charissimo ROBERTO abbati, frater BERNARDUS de Clara-Valle, quod amico charissimo.

Et tarde notus, et cito es mihi sublatus, Roberte charissime. Sed consolor, quod solo de corpore patiar hoc: nam spiritu semper es mecum. Quod tamen vel ipsum quando ego æquanimiter tolerarem, si solus non esset in causa Deus? Erit, erit, quando reddemur nobis, quando et quisque de se, et uterque de invicem plene gaudebimus, præsentis nobis in utraque portione nostri, in neutra deinceps ab alterutro dividendi. Glutinum erit tantæ conjunctionis, qui causa nunc est tantillæ separationis, præsens perpetuo futurus nobis, præsentis nos nobis perpetuo servaturus. Salutamus omnes filios vestros et nostros, et rogamus ut orent pro nobis.

EPISTOLA CCCXXV (861).

AD EUMDEM, DE IDERIO NOVITIO.

Qui de novitio dyscolo faciendum rogatus consulit.

Amantissimo fratri et coabbati suo ROBERTO de Dunis, frater BERNARDUS Claræ-Vallis dictus abbas salutem.

Super hoc fratre, quem adeo non solum inutilem, sed etiam onerosum esse nuntiastis, absque eo quod intrinsecus latet; quale nobis ipsis, tale et vestræ Dilectioni damus consilium. Nobis siquidem videtur pro his quæ de ipso retulistis, quod in probatione sua se nec probabilem exhibuit, nec receptibilem: et ideo meruit ut rationabiliter, et sana conscientia valeatis malum auferre ex vobis. Verumtamen si pietati vestræ placet superexaltare misericordiam judicio, adhuc ipsum potestis retinere sine professione, quanto vobis tempore videbitur. Hoc autem omnino dissuademus, ne eum in hoc statu recipiatis ad professionem: sed iterum probetur, si forte se talem exhibere valeat, qualem debet. Sin autem, ferro abscissionis utendum est, ne una ovis morbida totum gregem contaminet.

aggeres collesve sabuli candidi, vel a natura, vel ab æstuante pelago congesti. In his olim fuit cœnobium Dunense florentissimum, verum nunc arenis excrecentibus sepultum, ob neglectam per belli calamitates obicium ligneorum instaurationem.

(861) Alias epistola 337: quæ vero antea 325 erat, nunc 395. Scripta circa annum 1139.

EPISTOLA CCCXXVI (862).

GUILLELMI ABBATIS, AD GAUFRIDUM CARNOTENSEM EPISCOPUM, ET BERNARDUM ABBATEM CLARÆ-VALLENSIS (863).

Ut Dei et Ecclesie causam adversus Petri Abælardi errores, quorum aliquot capitula producit, tueantur.

Reverendis in Christo dominis et patribus, GAUFRIDO Carnotensium episcopo, et BERNARDO Claræ-Vallis abbati, vitam et dies bonos.

1. Confundor, Deus scit, apud vos, cum de re communis et gravis necessitatis, silentibus vobis, et **302** aliis, quorum erat loqui, cogor vos alloqui, nullus in hominibus, domini et patres. Cum enim fidem communis spei graviter nimis et periculose corrumpi video, nullo resistente, nullo obloquente; quam Christus suo nobis sanguine sacravit, pro qua apostoli et martyres usque ad mortem pugnauerunt, quam sancti doctores duris laboribus suis, et magnis sudoribus defensam, integram et incorruptam usque ad fæces temporum nostrorum transmiserunt: contabesco in memetipso, et a frivola cordis et dolore spiritus cogor pro ea loqui, pro qua, si necesse esset et opportunum, vellem etiam mori. Nec de minimis agitur, sed de fide sanctæ Trinitatis, de persona Mediatoris, de Spiritu sancto, de gratia Dei, de sacramento communis redemptionis. Petrus enim Abælardus iterum nova docet, nova scribit; et libri ejus transeunt maria, transiliunt Alpes; et novæ ejus sententiæ de fide, et nova dogmata per provincias et regna deferuntur, celebriter prædicantur, et libere defenduntur: in tantum ut in curia Romana dicantur habere auctoritatem. Dico vobis, periculose siletis, tam vobis, quam Ecclesie Dei. Pro nihilo ducimus corrumpi fidem, pro qua nosmetipsos nobis abnegavimus: non timemus Deum offendere, ne offendamus. Dico vobis, adhuc parturiens parturit malum hoc: sed nisi præventum fuerit, erumpet in regulam, cui vix inveniatur incantator. Quod cur dicam advertite.

2. Casu nuper incidi in lectionem cujusdem libelli hominis illius, cui titulus erat, Theologia Petri Abælardi. Fateor, curiosum me fecit titulus ad legendum. Duo autem erant libelli idem pene continentes: nisi quod in altero plus, in altero minus aliquanto inveniretur. Ubi, cum aliqua invenirem quæ multum moverent me, notavi, et cur moverent subnotavi, et cum ipsis libellis misi vobis: utrum recte me moverint, judicii vestri sit. Cum enim graviter turbarer ad insolitas in fide vocum novitates, et novas inauditorum sensuum adinventiones, cum non haberem in quem refunderem; vos in omnibus elegi, ad quos me converterem, et quos in causam Dei, et totius latine Ecclesie citarem. Vos etiam

(862) Alias epistola 391: quæ vero antea 320 erat, nunc 400. Scripta circa annum 1139.

(863) Hæc epistola præfationis vice præfixa est Disputationi ejusdem Guillelmi abbatis Sancti-Theoderici prope Remos contra Abælardum, edita in tomo quarto Bibliothecæ Cisterciensis. Scripta vero est ante omnes Bernardi in Abælardum epistolas,

A timet homo ille, et reformidat. Claudite oculos: quem timebit? et qui jam dicit quod dicit, quid non dicet, cum nullum timebit? Emortuis quippe ex Ecclesia omnibus pene doctrinæ ecclesiasticæ magistris (864), quasi in vacuum rempublicam Ecclesie domesticus irruens inimicus, singulare sibi in ea magisterium arripuit: agens in Scriptura divina quod agere solebat in dialectica, proprias adinventiones, annuas novitates; censor fidei, non discipulus; emendator, non imitator.

3. Hæc sunt ergo capitula ex opusculis ejus collecta, quæ vobis offerenda putavi: 1. Quod fidem definit estimationem rerum quæ non videntur. **B** 2. Quod in propria dicit esse in Deo nomina Patris, et Filii, et Spiritus sancti, sed descriptionem hanc esse plenitudinis summi boni. 3. Quod Pater sit plena potentia, Filius quædam potentia, Spiritus sanctus nulla potentia. 4. De Spiritu sancto, quod non sit ex substantia Patris et Filii, sicut Filius est ex substantia Patris. 5. Quod Spiritus sanctus sit anima mundi. 6. Quod libero arbitrio, sine adjuvante gratia, bene possumus et velle et agere. 7. Quod Christus non ideo assumpsit carnem et passus est, ut nos a jure diaboli liberaret. 8. Quod Christus Deus et homo non est tertia persona in Trinitate. 9. Quod in sacramento altaris in aere remaneat forma prioris substantiæ. 10. Quod suggestiones diabolicas per physicam dicit fieri in hominibus. 11. Quod ab Adam non trahimus originalis peccati culpam, sed pœnam. 12. Quod nullum sit peccatum, nisi in consensu peccati et contemptu Dei. 13. Quod dicit concupiscentia, et delectatione, et ignorantia nullum **303** peccatum committi; et hujusmodi nos esse peccatum, sed naturam.

4. Hæc pauca interim capitula, ex opusculis ejus congesta in unum, primo vobis arbitratus sum offerenda, ad excitandos vos, et excusandos nos, ne frustra commoti videamur. Quæ tamen cum aliis incidentibus, auxiliante eo in cuius manu sumus et nos et sermones nostri, ex hoc latius digerere aggrediar; parvipendens si vobis displicerent in sermone, dum non displiceam in fide: ut, si quocunque modo suggerere potuero vobis me juste commotum, commoveamini et vos: et in causa capitis, sive pes ille sit, sive manus, sive etiam oculus, non paveatis. Dilexi et ego eum, et diligere vellem, Deus testis est: sed in causa hac nemò unquam proximus mihi erit, vel amicus. Nec secreta commonitione seu correptione malum hoc attendendum est, quod, ipso se prodente, tam publicum factum est. Sunt autem, ut audio, adhuc alia ejus opuscula, quorum nomina sunt. Sic et non; Scito te ipsum; et alia quædam de quibus timeo ne, sicut monstruosi sunt nominis ut ex initio epistolæ intelligitur; adeoque ante annum 1140.

(864) Ita fere Hugo Metellus in epistola quarta ad Innocentium contra eundem Abælardum. «Mortuo Anselmo Laudunensi et Guillelmo Catalaunensi, ignis verbi Dei in terra defecit, » etc.

sic etiam sint monstruosi dogmatis: sed, sicut dicunt, oderunt lucem, nec etiam quæsitæ inveniuntur. Sed jam veniamus ad rem, etc.

EPISTOLA CCCXXVII (865)

RESCRIPTUM BERNARDI AD GUILLELMUM ABBATEM. *Libellum contra Petrum Abælardum conscriptum laudat, mutuumque colloquium vobis Pascha promittit.*

GUILLELMO charissimo suo, frater BERNARDUS. Motum vestrum et justum judico, et necessarium. Sed et otiosum non esse, monstrat libellus tundens et obstruens os loquentium iniqua. Non quod illum adhuc attentius, ut jubetis, percurrerim; sed quia ex eo quod cursim potuit pervidere, placet fateor, et potentem existimo iniquum dogma obruere. Verum, quoniam meo judicio non satis, ut optime nostis, **B** fidere consuevi, præsertim in tam magnis rebus; operæ pretium puto, præsertim considerata opportunitate, me atque vos pariter alicubi convenire et conferre de omnibus. Idipsum tamen ante Pascha fieri posse non arbitror, ne, quod præsens tempus indicit, studium orationis impediatur. Porro silentii ac patientiæ super his meæ patientiam habete: cum horum plurima et pene omnia hucusque nescierim (866.) Jam vero ad quod hortamini potens est et Deus dare mihi spiritum bonum vestris orationibus. Valet.

EPISTOLA CCCXXVIII (867).

AD ROMANUM PONTIFICEM (868). *Contra electum Rutenensem.*

Hactenus amicorum precibus morem gerentes, scripsimus opportune, importune: nunc autem, etiamsi velimus, tacere tamen christiana religione prohibemur, *Maledictus*, inquit propheta, *qui prohibet gladium suum a sanguine* (Jerem. XLVIII, 10). Quotidie nequitia proficit, malorum desideria prosperantur; et non est qui ascendat ex adverso, vel qui opponat se murum pro domo Irael. Ecce adhuc in diebus tuis, et manibus et pedibus nituntur ingredi ad sancta sanctorum homines corruptissimi, qui pepigerunt pactum cum morte, et fœdus cum inferno. Utquid patientia hæc? Rutilenses (869) clerici elegerunt **304** vitiiis suis consentientem personam, nec puduit eos, etiam in oculis tuis, veritatem operire mendacio, ut dicitur, et circa electam personam, et circa negotium electionis.

(865) Alias epistola 392: quæ vero antea 327 erat, nunc 339. Scripta circa annum 1139.

(866) Hinc patet Guillelmum, unum ex primis incentorem fuisse adversum Abælardum, quod etiam Guillelmus ipse in superiori epistola diserte affirmat, conquerendo de Gaufridi et Bernardi silentio.

(867) Epistola nova: quæ vero antea 328 erat, nunc 414. Scripta circa annum 1140.

(868) Hæc epistola subsequebatur aliam cujusdam A. ad abbatem *Reatinensis monasterii*; atque inscripta erat. *Ad eundem*, At Innocentio vel Eugenio, et quidem a Bernardo, directam fuisse, patet ex epistola sequente, quæ est ejusdem argumenti, id est contra Rutenensem electum, Ademari successorem, cujus nomen ignoratur. Bernardus in epistola 240, n. I, Eugenio gratulatur, ob finitam

A Homo ille, non a Deo, sed ab hominibus electus multos habet testes infamiæ suæ, nullum purgationis; et, ut vobiscum involute loquar, honestius est de illo silere, quam loqui. Absit ut in diebus tuis talia monstra promoveantur, ut ille ponatur custos animarum, qui pro nihilo ducit effusionem sanguinis Christi, et pretium redemptionis animæ suæ! Quid autem illi aliquantulum astute verbum de injuria et oppressione appellationis, ut ad se per hæc ad curiam inclinarent, causæ interseruerunt suæ? Nolite accipere verbum mendacii: quia, sicut virorum veracium relatione discitur, nulla secuta est appellationis oppressio, ubi nulla præcessit appellatio. Præinde oportet ut quod religiosorum consilio per episcopum factum est, per te robur accipiat in manu potenti et brachio excelso. Sed et ipsum archiepiscopum (870) magis ac magis tibi volumus commendari pro quo nec rogare, nec exaudiri vellemus, si non honorificaret ministerium suum.

EPISTOLA CCCXXIX (871).

AD EPISCOPUM LEMOVICENSEM.

Contra eundem electum Rutenensem.

Verba quæ ego loquor vobis, non pro me ipso loquere, nec in eis quæro quæ mea sunt. Vobis loquor pro vobis. Breves dies hominis sunt. Quantum estis episcopus Lemovicensis, ministerium vestrum honorificate, ut videamus opera vestra bona. Causam Catinensis (872) electi, a domino Papa vobis commissam, et remota omni appellatione canonico fine terminandam a vobis audientes, facti sumus sicut consolati. Ecce enim præ manibus est tempus, et negotium, in quibus Ecclesia Dei perspiciet utrum sit rationale in pectore pontificis. Jam non erit otiosus, si tamen in vobis est, timor Dei, vigor canonum, amor justitiæ. In Ecclesia Rutenensi agitur de pastore, et episcopo animarum, et successore Christi, de illo, inquam, qui suscitavit semen fratris defuncti. Et ad hæc quis tam idoneus? Numquid ille, quem vita inquinavit, quem conscientia accusavit, quem fama publicavit? numquid ille, qui de abbatis in abbatiam, vel potius de abyso in abyssum descendit, ut idem sit violator virginum, et consecrator? Et ubi erit jam illud, quod dictum est ab Apostolo: *Oportet episcopum sine crimine esse, tanquam dispensatorem Dei?* (Tit. I,

D causam Rutenensis Ecclesie, nempe ob depositum, ut videtur, Rutenensem episcopum indignum, de quo hæc in epistola et in sequente.

(869) Legendum, *Rutinenses*; ut colligitur ex epistola sequente. Rutila monasterium diocesis Treverensis, de quo in libro quarto Vitæ S. Bernardi, n. 47; nihil juvat ad hunc locum.

(870) Bituricensem scilicet, cujus suffraganeus est episcopus Rutenensis.

(871) Epistola nova: quæ vero antea 329 erat, nunc 318. Scripta circa annum 1140.

(872) Fortasse legendum, *Caturcensis*; nam vix ad aliam civitatem hæc epistola referri potest. Quod si ita videbitur, hoc loco agi videtur de electione Raimundi, quem proinde Guillelmus a Cruce ex albo Cadurcensium episcoporum immerito expungat.

7) Noli ergo stare contra te ipsum, aliud dicens, et aliud agens: sed opera tua verbis tuis respondeant idem de eodem; ne illud tibi aptari possit, quod de quibusdam dictum est: *Infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum* (Psal. LXIII, 9) Ecce in manu tua est. Verumtamen animam tuam custodi, neque communicaveris peccatis alienis. Per te stabit, aut per te corruet: sed si per te corruerit, manus tuas consecrabis Domino.

EPISTOLA CCCXXX (873).

AD INNOCENTIUM PAPAM.

Contra Petrum Abælardum.

Amantissimo patri ac domino INNOCENTIO BERNARDUS Claræ-Vallis vocatus abbas, modicum id quod est.

Plorans ploravit in nocte sponsa Christi, et lacrymæ ejus in maxillis ejus: non est qui consoletur **305** eam ex omnibus charis ejus. Moram faciente Sponso, tibi, domine, commissa est Sunamitis in loco peregrinationis suæ. Nulli familiarius confitetur injurias, nulli secretius exponit æstus et gemitus suos, quam amico Sponsi. Nam quia Sponsum diligis, sponsam ad te clamantem non despicias in opportunitatibus, in tribulatione. Inter hæc omnia genera hostium, quibus circumvallatur Ecclesia Dei, sicut liliam inter spinas, nihil periculosius, nihil molestius est quam cum ab eis, quos continet in gremio suo, et quos suis fovet uberibus, laceratur interius. Pro talibus et de talibus est illa vox dolentis et gementis: *Amici mei et proximi mei adversum me appropinquaverunt et steterunt* (Psal. XXXVII, 12). Nulla quidem pestis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus. Argumento nobis sunt et Absalon familiaritas, et osculum Judæ. Fundamentum aliud ponitur nobis, præter id quod positum est. Nova fides in Francia cuditur, de virtutibus et vitis non moraliter, de sacramentis non fideliter, de mysterio sanctæ Trinitatis non simpliciter ac sobrie, sed præter ut accepimus (873), disputatur. Magister Petrus et Ernardus, a cujus peste Italiam purgastis, astiterunt et convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum ejus. Squama squamæ conjungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas. Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in studiis suis, et de fermento suæ corruptionis corrumpunt fidem simplicium, morum ordinem conturbant, Ecclesie maculant castitatem: ad imaginem et similitudinem illius qui transfiguratur se in angelum lucis habentes formam pietatis, sed virtutem ejus abnegantes, circumornati sunt ut similitudo templi, ut sagittent in obscuro rectos corde. Evasimus rugitum Petri Leonis, sedem Simonis Petri occupantem: sed Petrum Draconis incurrimus, fidem Simonis Petri impugnantem. Ille persecutus est Ecclesiam Dei manifeste, sicut leo rapiens: iste vero, tanquam

(873) Epistola nova: quæ vero antea 330 erat, nunc 349. Scripta anno Christi 1140.

(873*) Hic præter ut idem valet ac præterquam: quod similis prorsus intentione et formula usurpatur

draco, sedet in insidiis in occultis, ut interficiat innocentem. Sed tu, Domine Deus, oculos superborum humiliabis, tu conculcabis Leonem et Draconem. Nocuit ille, quoad vixit; et idem fuit ei vitæ terminus atque malitiæ: iste vero, nova dogmata scribens, jam providit quomodo virus suum transfundat in posteros, quomodo noceat generationi omniquæ ventura est. Denique, ut pauca de multis dicam, theologus noster cum Ario gradus et scalas in Trinitate disponit; cum Pelagio liberum arbitrium gratiæ præponit; cum Nestorio Christum dividens hominem assumptum a consortio Trinitate excludit. Sed in his omnibus gloriatur, quod cardinalibus et clericis curiæ, scientiæ fontes aperuerit; quod manibus et sinibus Romanorum libros et sententias incluserit, et in tutelam erroris sui assumit eos a quibus judicari debet et damnari. Qua mente, qua conscientia recurris ad fidei defensorem, fidei persecutor? quibus oculis, qua fronte intueberis amicum Sponsi, sponsæ violator! O nisi detineret me cura fratrum! o nisi me corporalis infirmitas impediret! quantum desiderarem videre amicum Sponsi pro sponsa zelantem in absentia Sponsi! Ego, qui silere non potui injurias domini mei, læsiones Ecclesie patientis feram? Tu autem, dilectissime Pater, ne elongaveris auxilium tuum ab ea: ad defensionem ejus conspice, accingere gladio tuo. Jam enim ex abundantia iniquitatis refrigescit charitas multorum: jamjam sponsa Christi, nisi manum adhibeas, egreditur et abit post vestigia gregum, et pascit greges juxta tabernacula pastorum.

EPISTOLA CCCXXXI (874).

AD STEPHANUM CARDINALEM ET EPISCOPUM

PRÆNESTINUM.

Ejusdem argumenti.

Venerabili domino et episcopo Patri S. Dei gratia Prænestino episcopo, frater BERNARDUS Claræ-Vallis abbas, viriliter agere et confortari in Domino. Augustias et gemitus sponsæ Christi eo vobis familiariter enuntio, quo amicum Sponsi vos esse **306** cognovi, et gaudio gaudere propter vocem Sponsi. Confido enim de vobis in Domino, si bene novi interiorem hominem vestrum, quia non quæritis quæ vestra sunt, sed quæ Jesu Christi. Petrum Abælardum, catholicæ fidei persecutorem, inimicum crucis Christi, vita probat, et conversatio, et libri jam de tenebris in lucem procedentes. Monachum se exterius, hæreticum interius ostendit, nihil habens de monacho, præter nomen et habitum. Aperit cisternas veteres et lacus contritos hæreticorum, ut bos et asinus cadat. Siluerat jam per multos dies: sed quando siluit in Britannia, concepit dolorem, et nunc in Francia concepit iniquitatem. Egressus est de caverna sua coluber tortuosus, et in similitudinem hydræ, uno prius capite succiso, se-

de eodem Abælardo, *Epist. CCCXXXVI: De Spiritu sancto præterquam accepimus enuntians.* » EDIT.

(874) Epistola nova: quæ vero antea 331 erat, nunc 350. Scripta anno Christo 1140.

ptem pro uno capita produxit. Succiso uno, succisa fuit una illius hæresis Suessione: sed jam loco illius septem et eo amplius hæreses emeruerunt, quarum exemplar habuimus, et misimus vobis. Rudes et novellos auditores ab uberibus dialecticæ separatos, et eos qui, ut ita dicam, prima fidei elementa vix sustinere possunt, ad mysterium sanctæ Trinitatis, ad sancta sanctorum, ad cubiculum Regis introducit, et ad eum qui posuit tenebras latibulum suum. Denique theologus noster cum Ario gradus et scalas in Trinitate disponit, cum Pelagio liberum arbitrium gratiæ præponit, cum Nestorio Christum dividens, hominem assumptum a consortio Trinitatis excludit. Sic, sic per omnia fere sacramenta discurrens, attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia damnabiliter. Ad hæc gloriatur, se infecisse curiam Romanam novitatis suæ veneno; manibus et sinibus Romanorum libros et sententias suas inclusisse, et in tutelam sui erroris assumit eos a quibus judicari debet et damnari. Provideat Deus Ecclesie suæ, pro qua mortuus est, ut eam exhiberet sibi non habentem maculam aut rugam, quatenus perpetuum silensium imponatur homini cujus maledictione os plenum est, et amaritudine et dolo.

EPISTOLA CCCXXXII (875).

AD C. CARDINALEM.

Item contra Petrum Abælardum.

Domino venerabili et patri dilectissimo, sanctæ Romanæ Ecclesie cardinali G. BERNARDUS Claræ-Vallis abbas, spiritum consilii et fortitudinis.

Silere non possum injurias Christi; angustias et dolores Ecclesie, et miseriam inopum, et gemitum pauperum. Incidimus in tempora periculosa. Magistros habemus prurientes auribus: discipuli a veritate auditum avertunt, ad fabulas convertuntur. Habemus in Francia monachum sine regula, sine sollicitudine prælatum, sine disciplina abbatem Petrum Abælardum, disputantem cum pueris, conversantem cum mulieribus. Aquas furtivas et panes absconditos domesticis suis apponit in libris, et in sermonibus suis profanas vocum novitates inducit et sensuum. Accedit non solus, sicut Moyses, ad caliginem in qua erat Deus, sed cum turba multa et discipulis suis. Per vicos et plateas de fide catholica disputatur, de partu Virginis, de sacramento altaris, de incomprehensibili sanctæ Trinitatis mysterio. Evasimus rugitum Petri Leonis: sibilos Petri Draconis incurrimus. Sed tu, Domine Jesu, oculos superborum humiliabis, tu conculcabis Leonem et Draconem. Nocuit ille quoad vixit, et idem fuit et vitæ terminus, atque malitiæ: iste vero jam providit quomodo virus suum transfundat in posteros, quomodo noceat generationi omni quæ ventura est.

(875) Epistola nova: quæ vero antea 332 erat, nunc 367. Scripta anno Christi 1140.

(876) Epistola nova: quæ vero antea 333 erat, nunc 386. Scripta anno Christi 1140.

(877) Is est Gregorius Tarquinius, sanctorum Sergii et Bacchi diaconus cardinalis, a Callisto II creatus.

Lepam adinventionum suarum atramento signavit et calamo. Libros ejushabuimus, et misimus vobis. Cognoscite auctorem operis in opere. Videte quod theologus noster cum Ario gradus et scalas in Trinitate disponit, cum Pelagio liberum arbitrium gratiæ præponit; cum Nestorio Christum dividens, hominem assumptum a consortio Trinitatis excludit. Et hæc pauca sunt de multis. Non erit in vobis qui vicem Christi doleat **307**, qui diligit justitiam, qui oderit iniquitatem? Si os loquentis iniqua obstructum non fuerit, videat ille et judicet, qui solus laborem et dolorem considerat.

EPISTOLA CCCXXXIII (876).

AD G. CARDINALEM (877).

Ejusdem item argumenti.

Viro venerabili et amico suo G. diacono cardinali sub titulo sanctorum Sergii et Bacchi, BERNARDUS Claræ-Vallis abbas, salutem et dilectionem.

Secundum tuam consuetudinem, quotiescunque curiam intro, semper mihi debes assurgere. Verba videntur quasi ludentis; sed seria res agitur. Ecce ego curiam intro, secundum causam dico, non secundum personam. Qui personæ meæ assurgere solebas, assurge nunc causæ meæ, imo causæ Christi: quia Christus est in causa, et veritas periclitatur. Assurge, imo exsurge adversus eum qui disputat de fide contra fidem, qui verbis legis legem impugnat, cujus manus contra omnes, et manus omnium contra eum. Hic est Petrus Abælardus, qui de moribus, de sacramentis, de Patre et Filio et Spiritu sancto scribit, docet, et disputat, dividens prout vult. Nunc autem intrat curiam, postquam commovit Ecclesiam, et turbavit eam, non ut sanet contritionesejus, sed ad excusationes excusandas in peccatis. Si filius ejus es, defende utrum qui te portavit, et uberaquæ suxisti.

EPISTOLA CCCXXXIV (878).

AD GUIDONEM PISANUM (879).

Contra eundem Abælardum.

GUIDONI Pisano, BERNARDUS Claræ-Vallis abbas, mentem sanam in corpore sano (JUVEN.).

Causam meam propriam secure vobis committerem propter officium mutuæ dilectionis nostræ: nunc autem tanto confidentius istam committo, quanto amplius ille diligendus est, cujus est causa. Causa est Christi, imo Christus est in causa, et veritas in periculo. Dividuntur vestimenta Christi, sacramenta Ecclesie scinduntur: sed integra manet tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. Tunica hæc unitas est Ecclesie, quæ scissuram ignorat, divisionem non recipit. Quod enim desuper contextum est, quod a Spiritu sancto compactum est, non dissolvetur ab hominibus. Cum hæretici exacerunt linguam suam sicut serpentes, cum omnes aculeos ingenii sui excusserunt, ut pacem Ecclesie contur-

(878) Epistola nova: quæ vere antea 334 erat, nunc 362. Scripta anno Christi 1140.

(879) Guido Moricetus de Vico, Pisanus, cardinalis tituli sanctorum Cosmæ et Damiani, ab Innocentio creatus.

bent; tamen, quoniam portæ inferi sunt non prævalebunt adversuseam. Si filius hujus est, si materna ubera recongoscis, non deseras matrem in periculo, non subtrahas humeros tuos in tempore tribulationis. Magister Petrus ingreditur curiam, ut apostolicæ Sedis auctoritas ponatur ei murus et antemurale ad confirmandos suos errores, quos scripsit, quos docuit, quibus fidem catholicam impugnavit.

EPISTOLA CCCXXXV (880).

AD QUEMDAM PRESBYTERUM CARDINALEM (881).

Item contra Petrum Abælardum

Cardinali presbytero, BERNARDUS Claræ Vallis abbas, salutem et dilectionem in Domino.

Nemo adolescentiam tuam contemnat. Canities quippe non capitis, sed mentis requiritur a Domino, **308** et ætas senectutis vita immaculata. Non expavit Jeremias, non formidavit Daniel, licet ambo pueri essent, senes impudicos, inveteratos dierum malorum. Impudicum et ego merito appellaverim illum qui decorum Ecclesiæ, qui fidei maculat castitatem. Hic est Petrus Abælardus, qui de fide, de sacramentis, de mysterio sanctæ Trinitatis, præterquam accepit, disputat, dividens singulis prout vult. Nunc autem ingreditur curiam, postquam Ecclesiam commovit, et conturbavit eam, non ut sanet contritiones ejus, sed quia declinavit in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis. Confidenter pro Ecclesia stabunt qui se filios esse Ecclesiæ cognoscunt.

EPISTOLA CCCXXXVI (882).

AD QUEMDAM ABBATEM (883).

Ejusdem argumenti.

Dilectissimo fratri et coabbati, frater BERNARDUS Claræ-Vallensis abbas, zelum Dei habere secundum scientiam.

Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant. Si quis est Domini, jungatur ei. Deus enim est in causa. Veritas periclitatur: dividuntur vestimenta Christi, sacramenta scinduntur Ecclesiæ. A planta pedis usque ad verticem faciei corrumpitur sanitas, simplicitas fidelium deridetur: prope est ut ascendat leo de cubili suo, ut contra Ecclesiam se erigat prædo gentium. Præcedit jam Petrus Abælardus ante faciem Antichristi parare vias ejus, de fide, de sacramentis, de Patre et Filio et Spiritu sancto, præterquam accepimus, enuntians. Scribit,

(880) Epistola nova: quæ vero antea 335 erat, nunc 368. Scripta anno Christi 1140.

(881) Codex Vedastinus, nominatim, ad Petrum cardinalem. MARTENE.

(882) Epistola nova: quæ vero antea 336 erat, nunc 324. Scripta anno Christi 1140.

(883) Forte ad Bernardum abbatem Italum, qui Romam a Bernardo tunc missus fuerat, infra in epistolis 343 et 344.

(884) Alias epistola 370: quæ vero antea 337 erat, nunc 325. Scripta anno Christi 1140.

(885) In codice Vaticano notato 662, habetur ordine suo post epistolam 189, cum hoc titulo:

docet, et contendit verbis ad subversionem audientium. Ponit in Trinitate gradus et scalas cum Arie; præponit gratiæ liberum arbitrium cum Pelagio; hominem assumptum a consortio Trinitatis excludit Christum dividit cum Nestorio. Sed in omnibus his gloriatur quod Ecclesiam Romanam sibi reconciliavit quod libros et sententias suas manibus et sinibus Romanorum incluserit: et in defensionem sui erroris assumit eos a quibus judicari debet et damnari. Videat Deus, et judicet, si velociter obstructum nos fuerit os loquentis iniqua. Cætera præsentium lator latius explicabit.

EPISTOLA CCCXXXVII (884).

AD INNOCENTIUM PONTIFICEM, IN PERSONA FRANCIE EPISCOPORUM (885).

Episcopi Galliæ exponunt Pontifici quid actum sit in causa Petri Abælardi, Bernardum ad disputationem in synodo provocantis, sed objectos sibi hæresum articulos respondere nolentis et ad Sedem apostolicam appellantis.

Reverendissimo patri et domino INNOCENTIO, Dei gratia summo Pontifici, HENRICUS Senonensium archiepiscopus, GAUFRIDUS Carnotensis episcopus, sanctæ Sedis apostolicæ famulus (886), HELIAS Aurelianensis, HUGO Autissiodorensis, HATTO Trecentis, MANASSES Meldensis episcopi devotas orationes et debitam obedientiam.

1. Nulli dubium est quod ea quæ apostolica firmantur auctoritate, rata semper existunt, nec alicujus possunt deinceps mutilari civillatione, vel invidia depravari. Ea propter ad vestram apostolicam Sedem, beatissime Pater, referre dignum censuimus quædam, quæ nuper in nostra contigit tractari præsentia: quæ quoniam et nobis, et multis religiosis ac sapientibus viris rationabiliter acta visa sunt, vestræ **309** Serenitatis expectant comprobati iudicio, simul et auctoritate perpetuo roborari. Itaque, cum per totam fere Galliam in civitatibus, vicis, et castellis, a scholaribus, non solum intra scholas, sed etiam triviatim; nec a litteratis aut provecctis tantum, sed a pueris et simplicibus, aut certe stultis, de sancta Trinitate, quæ Deus est, disputaretur, insuper alia multa ab eisdem, absque prorsus et absurda, et plane fidei catholice, sanctorumque Patrum auctoritatibus obviantia proferrentur: cumque ab his qui sane sentiebant, et eas ineptias rejiciendas esse cense-

Episcopi Franciæ domino Innocentio papæ; ubi Franciæ nomine metropolis Senonensis intelligitur. Hinc in epistola 161, vox sanguinis Archembaldi, subdecani Aureliacensis, ad innocentium clamare de Franciâ dicitur: et epistola 126, n. 4, Franciam a Burgundia distinguit. Franciæ tamen nomine etiam tunc secundæ Belgiæ magna pars comprehendebatur.

(386) Id est legatus. Hoc nomine præ modestia uti solebat Gaufridus, ut legitur in chartario ecclesiæ Sancti-Stephani apud Drocas. Vicarii sanctæ sedis alii passim dicebantur.

bant (887), sæpius admoniti corripentur; vehementius convalescebant, et auctoritate magistri sui Petri Abælardi, et cujusdam ipsius libri, cui Theologiæ indiderat nomen, nec non et aliorum ejusdem operum freti, ad astruendas profanas adventiones illas, non sine multarum animarum dispendio, sese magis ac magis armabant. Quæ enim et nos et alios plures non parum moverant ac læserant, inde tamen quæstionem facere verebantur.

2. Verum dominus abbas Claræ-Vallis, his a diversis et sæpius auditis, imo certe in prætaxato magistri petri Theologiæ libro, nec non et aliis ejusdem libris, in quorum forte lectionem inciderat, diligenter inspectis, secreto prius, ac deinde secum duobus aut tribus adhibitis testibus, juxta evangelicum præceptum, hominem convenit: et ut auditores suos a talibus compesceret, librosque suos corrigeret, amicebiliter satis ac familiariter illum admonuit. Plures etiam scholarium adhortatus est ut et libros venenis plenos repudiarent et rejicerent, et a doctrina quæ fidem lædebat catholicam, caverent et abstinerent. Quod magister Petrus minus patienter et nimium ægre ferens, crebro nos pulsare cœpit, nec ante voluit desistere, quoad ad dominum Claræ-Vallensem abbatem super hoc scribentes, assignato die, scilicet octavo Pentecostes, Senonis ante nostram submonuimus venire præsentiam, quo se vocabat et offerebat paratum magister Petrus ad probandas et defendendas, de quibus illum dominus abbas Claræ-Vallensis, quomodo prætaxatum est, reprehenderat, sententias. Cæterum dominus abbas nec ad assignatum diem se venturum, nec contra Petrum sese disceptaturum nobis remandavit. Sed quia magister Petrus interim suos nihilominus cœpit undequaque convocare discipulos, et obsecrare ut ad futuram inter se dominumque abbatem Claræ-Vallensem disputationem, una cum illo suam sententiam simul et scientiam defensuri venirent, et hoc dominum Claræ-Vallensem minime lateret; veritus ipse ne propter occasionem absentiae suæ tot profanæ, non sententiæ, sed insanæ, tam apud minus intelligentes, quam earumdem defensores majore dignæ viderentur auctoritate; prædicto quem sibi designaveramus die, licet eum minime suscepisset, tactus zelo pii fervoris, imo certe sancti Spiritus igne succensus, sese nobis ultro Senonis præsentavit. Illa vero die, scilicet octava Pentecostes, convenerant ad nos Senonis fratres et suffraganei nostri episcopi ob honorem et reverentiam sanctarum, quas in ecclesia nostra populo revelaturos nos indixeramus: reliquiarum

(887) ineptias vocabant veteres etiam gravissimas hæreses, ut observatum alias in Præfatione 2 Sæculi 4, Benedictini, n. 133. Hieronymus in epistola ad Alypium et Augustinum, agens de hæresi Cœlestiana, « Nec grande est ineptissimis nœniis respondere; » et Bernardus ipse rursus in serm. 65 in Cant. n. 8. (888) Id anno 1140 accidisse refert præter alios Hugo Sancti Mariani Chronographus, nulla tamen

3. Itaque præsentem glorioso rege Francorum Ludovico cum Willelmo religioso Nivernis comite, domino quoque Remensi archiepiscopo, cum quibusdam suis suffraganeis episcopis, nobis etiam et suffraganeis nostris, exceptis Parisiis et Nivernis, episcopis præsentibus, cum multis religiosis abbatibus et sapientibus, valdeque litteratis clericis, adfuit dominus abbas Claræ-Vallensis, adfuit magister Petrus cum fautoribus suis (888). Quid multa? Dominus abbas cum librum Theologiæ magistri Petri proferret in medium, et quæ adnotaverat absurda, imo hæretica plane capitula **310** de libro eodem proponeret, ut ea magister Petrus vel a scripta negaret; vel si sua fateretur, aut probaret, aut corrigeret; visus diffidere magister Petrus Abælardus, et subterfugere, respondere noluit: sed quamvis libera sibi da retur audientia, tutumque locum et æquos habere iudices, ad tamen sanctissime Pater, appellans præsentiam, vestram sicuti conventu discessit.

4. Nos autem, licet appellatio ista minus canonica videretur, Sedi tamen apostolicæ deferentes, in personam hominis nullam volumus proferre sententiam. Cæterum sententias pravi dogmatis ipsius, quia multos infecerant, et sui contagione adusque cordium intima penetraverant; sæpe in audientia publica lectas et relectas, et tam verissimis rationibus, quam beati Augustini, aliorumque sanctorum Patrum inductis a domino Claræ-Vallensi auctoritatibus, non solum falsas, sed et hæreticas esse evidentissime comprobatas, pridie ante factam ad vos appellationem damnavimus. Et quia multos in errorem perniciosissimum et plane damnabilem pertrahunt eas auctoritate vestra, dilectissime domine, perpetua damnatione notari, et omnes qui pervicaciter et contentiose illas defenderint, a vobis, æquissime Pater, justa poena mulctari unanimiter et multa precum instantia postulamus. Sepedicto vero Petro si Reverentia vestra silentium imponeret, et tam legendi quam scribendis prorsus interrumperet facultatem, et libros ejus, perverso sine dubio dogmate respersos, condemnaret; avulis spinis et tribulis ab Ecclesia Dei, prævaleret adhuc læta Christi seges succrescere, florere, fructificare. Quædam autem de condemnatis a nobis capitulis vobis, reverende Pater, conscripta transmisimus, ut per hæc audita reliqui corpus operis facilius aestimetis.

EPISTOLA CCCXXXVIII (889).

AD HAIMERICUM CARDINALEM ET CANCELLARIUM. *Petro Abælardo hæreseos convicto, non debere apud cardinales et curiam Romanam patere refugium.*

Illustri viro et amico præcordiali HAIMERICO, san-

mentionem factam de revelatione reliquiarum, neque in Chronico S. Petri Vivi. De hac synodo agens Otto Frisingensis episcopus, Theobaldum palatinum comitem cum aliis nobilibus ei interfuisse scribit in libro primo de Gestis Friderici, cap. 48.

(889) Alias epistola 369: quæ vero antea 338 erat, nunc 401. Scripta anno Christi 1140. Vide epistolam 187 seqq. et Notas.